

Unterscheidung/Entscheidung?

Schmitt-seminaari Helsinki 8.5.

Kari Palonen

Schmittin ambivalenssi

Schmittin kaksi puolta

- desisionisti
- katolinen essentialisti

Eri teksteissä eri puolet

- essentialisti Schmitt: *Der Wert des Staates und die Bedeutung des Einzelnen* (1914); *Römischer Katholizismus und politische Form* (1923)
- desisionisti Schmitt: *Gesetz und Urteil* (1912); *Die Diktatur* (1921), *Politische Theologie* (1922)
- *Politische Theologie*, 2. Auflage 1934 – hylkää desisionismin ”konkretes Ordnungdenken”-ajattelun hyväksi
- minulle *Politik als Handlungsbegriff* (1985) lähtien vain desisionisti Schmitt on ollut kiinnostava

Der Begriff des Politischen

- Onko Schmittin ystävän ja vihollisen ”erottelu” essentialistinen vai desisionistinen?
- Tältä kannalta luen vuoden 1963 editiota, joka Schmittin oman kannan mukaan vastaa v. 1932 editiota
- Mitä tarkoittaa ”Unterscheidung” Schmittin kriteerissä?
- Kuka tekee tämän ”Unterscheidungin”?
- Oletetaan, että ”Feind” tarkoittaa julkista vihollista (*hostis*), ts. ei koske yksityistä henkilöä vaan ”politische Einheitia”, ts. valtiota tai sisällissodan osapuolta, kuten Koselleck sanoi.
- ”Vihollinen” on Schmittin käsiteparissa tärkeämpi termi, ”ystävästä” hän ei sano mitään vihollisesta riippumatonta

Freund/Feind-Unterscheidung – valikoima sitaatteja

- "Die spezifisch politische Unterscheidung, auf welche die politischen Handlungen und motiven zurückführen lassen ist, ist die Unterscheidung von *Freund* und *Feind*. Sie gibt die Begriffbestimmung im Sinne eines Kriteriums... (s. 26)
- "Die Unterscheidung von Freund und Feind hat den Sinn den äußersten Intensitätsgrad einer Verbindung oder Trennung, einer Assoziation oder Dissoziation." (s. 27)
- "Der politische Feind ... ist eben der andere, der Fremde, und es genügt zu seinem Wesen, daß er in einem besonders intensiven Sinn existentiell etwas anderes und Fremdes ist, so daß er im extremen Fall Konflikt mit ihm möglich sind, die weder durch einer im voraus getroffene Normierung noch durch den Spruch eines "unbeteiligten" und daher "unparteiischen" Dritten entschieden werden kann." (s. 27)

Freund/Feind-Unterscheidung 2

”Den extremen Konfliktfall können nur die Beteiligten selbst unter sich ausmachen: namentlich kann jeder von ihnen nur selbst entscheiden, ob das Anderssein des Fremden im konkret vorliegenden Konfliktfalle die Negation der eigenen Art Existenz bedeutet und deshalb abgewehrt oder bekämpft wird, um die eigene, seinsmäßige Art von Leben zu bewahren (s. 27).

”*Innerhalb* des Staates als einer organisierten politischen Einheit, die als Ganzes für sich die Freund-Feindentscheidung trifft. ...” (s. 30)

”Das Politische liegt nicht im Kampf selbst, ... sondern... in einem von dieser realen Möglichkeit bestimmten Verhalten, in der klaren Erkenntnis, der eigenen, dadurch bestimmten Situation, und in der Aufgabe, Freund und Feind richtig zu unterscheiden” (s. 37)

Toinen, vieras?

- Ensimmäinen kriteeri – ”Der politische Feind ... ist eben der andere, der Fremde” – tulee essentialistista kantaa
 - minkä takia vihollisen tulisi olla ”toinen, vieras” – onko tämä kuitenkin ”perivihollinen”?
 - eikö Schmitt ymmärrä tilanteita, joissa aikaisemmin yhtenäinen poliittinen yksikkö tai vakiintunut liittouma jakaantuu niin, että yhden osapuolen nimissä puhuva julistaa toisen viholliseksi ilman että tämän tarvitsisi olla vieras?
 - ” es genügt zu seinem Wesen” – siis viholliselle oletetaan ”olemus”?
 - ” daß er in einem besonders intensiven Sinn existentiell etwas anderes und Fremdes ist” – eksistentiaalinen ”vieraus” välttämätön edellytys vihollisuudelle, sulkeeko pois sisällissodat?
 - kuka tulkitsee/ratkaisee mikä on ”vierasta” – ei viholliseksi ilman *Entscheidungia*?

”das Anderssein des Fremden”

- ”kann jeder von ihnen nur selbst entscheiden, ob das Anderssein des Fremden im konkret vorliegenden Konfliktfalle die Negation der eigenen Art Existenz bedeutet und deshalb abgewehrt oder bekämpft wird, um die eigene, seinsmäßige Art von Leben zu bewahren”
 - vaikka vieraus on tulkittu olevan olemassa, on tehtävä erikseen ratkaisu siitä, tuleeko vieras yksikkö julistaa viholliseksi
 - ratkaisu ei kuitenkaan ”eine reine, nicht rasonnierende und nicht diskutierende, sich nicht rechtfertigende, also aus dem Nichts geschaffene absolute Entscheidung” (*Politische Theologie* s. 83)
 - päinvastoin ratkaisulle vihollisesta on olemassa hyvin selkeä ja valmiiksi annettu ”Rechtfertigung”, joka ei sekään salli debattia ja resoneerausta
 - tässä mielessä kriteeri on hyvin essentialistinen ja jopa rasistinen, ”Art von Leben” naturalistinen, ei valinnan ja debatin kysymys
 - mutta silti on tehtävä erikseen päätös siitä, onko tällainen tilanne olemassa vai ei

Freund-Feind-Entscheidung

- *"Innerhalb* des Staates als einer organisierten politischen Einheit, die als Ganzes für sich die Freund-Feindentscheidung trifft".
 - siis Schmittille "valtio" ratkaisun subjekti – yksityiselle sotilaalle "vihollinen" jo annettu (s. 70)
 - tässä kuitenkin käyttää ilmausta Freund-Feindentscheidung, ts. olemuksellinen erottelu ei vielä tee vihollista, vaan tähän tarvitaan erillinen ratkaisu
 - "als Ganzes" viittaa siihen, että ratkaisija ei suvereeni diktaattori, vaan ratkaisun perustelut vetoaa kokonaisuuteen ja olemukseen

”Oikea ratkaisu”

- ”Das Politische liegt ... in der Aufgabe, Freund und Feind richtig zu unterscheiden”
 - ”oikein erottelu”, siis mahdollista että myös ”vääriä” erotteluja vihollisesta
 - kriteeri ”in der klaren Erkenntnis der eigenen Situation”, ts. myöskään ”tilanne” ei kiistanalainen tai tulkinnanvarainen, vaan siitä on olemassa selkeää ja yksiselitteistä ”tietoa”
 - vrt. *Gesetz und Urteil*-teoksen oletamus juristikoulutuksen saaneiden tuomareiden konsensuksesta ”oikean ratkaisun” kriteerinä
 - puuttuu Schmitten ”desisionistististen” tekstien ajatus, että parempi tehdä joku ratkaisu kuin olla tekemättä sitä
 - silti ei mitään viitettä siitä, että ratkaisujen tekeminen ja siten politiikka vaatisi aikaa

Desisionismi jo hylätty?

- Nämä päätelmät viittaavat siihen suuntaan, että Schmitt olisi jo *Der Begriff des Politischen*-teoksessa hylännyt desisionismin ja nojaa eräänlaiseen essentialismiin, että näin ei käy vasta hänen natsikaudellaan
- Hän myöntää ja painottaakin että ratkaisuja on tehtävä, mutta kaipaa ”oikeita” ratkaisuja, ts. haluaa päästä eroon desisionismin radikaalista kontingenssista
- Desisionismia ja essentialismia yhdistää kaipuu yksiselitteisiin ratkaisuihin

Schmitt – kontingenssiteoreetikko?

Schmitt tuntee vain Entweder-oder –kontingenssin, joka suuntautuu kontingenssin lopettamiseen, ei sillä pelaamisella, kuten *Chance*-kontingenssi à la Weber

‘Das Wort Chance bleibt hier unübersetzt. Es gehört eigentümlich zur Denkweise und Mundart eines liberalen Zeitalters, der freien Konkurrenz und der expectation und trifft die Mischung von Glücksfall und Gesetzesmäßigkeit, Freiheit und Berechenbarkeit, Willkür und Haftbarkeit, wie sie dieser Ära charakteristisch ist.... . In der Soziologie Max Webers kommt “Chance” besonders häufig vor’ (*Legalität und Legitimität*, 1932, 30).

Ks. KP, European Political Science 2007/1; Max Weber Studies 2011/1